

Корольчук В.В., старший науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Відповідно до Угоди про асоціацію з ЄС Україна зобов'язалась поступово наблизити своє законодавство до законодавства Європейського Союзу щодо дотримання тендерної рівності, зокрема, для забезпечення рівних можливостей для жінок та чоловіків у працевлаштуванні, освіті, професійній підготовці, економіці та суспільстві тощо.

У листопаді 2011 року Україна підписала Стамбульську конвенцію «Конвенція Ради Європи про боротьбу з насильством щодо жінок та домашнього насильства». Конвенція є фундаментальним документом, який зобов'язує уряди країн, які його підписали, вжити конкретних заходів для боротьби з усіма формами насильства щодо жінок - від сексуальних домагань, побиття, примушування до шлюбу та каліцтва жіночих геніталій.

Під час підготовки до ратифікації Верховною Радою, спеціально створена робоча група напрацювала два законопроекти, які вводили положення цієї міжнародної угоди до українського законодавства.

Категорично проти ратифікації Стамбульської конвенції виступила Всеукраїнська рада церков. Її члени наголосили що вони проти домашнього насильства. Причина їхньої позиції - «проблемна термінологія», яка використовується у конвенції, а саме слово «гендер».

Також на практиці залишається ще чимало проблем у сфері правосуддя, надання правової допомоги, зокрема, через

існуючі тендерні стереотипи, недостатні знання щодо прав, обмежений доступ до правової допомоги.

Існує необхідність системного опрацювання питання гармонізації і врегулювання термінології, у тому числі юридичної, щодо гендерно зумовленого насильства в рамках імплементації законів України «Про внесення змін до деяких законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» та «Про запобігання та протидію домашньому насильству».

Така необхідність обумовлена та сприятиме:

- гармонізації положень чинного законодавства;
- протидії дискримінації за гендерною ознакою, що дасть змогу імплементувати міжнародні стандарти протидії домашньому насильству, забезпечити комплексний підхід до запобігання будь-яким формам насильства стосовно жінок, узгодити політику гендерної рівності та профілактику насильства, передбачені чинним законодавством України та розширить коло осіб, які підпадають під дію чинного законодавства;

- запровадженню додаткових заходів, спрямованих на створення запобіжних і захисних механізмів боротьби з усіма формами гендерно зумовленого насильства (домашнє насильство, сексуальне насильство, переслідування, сексуальні домагання, примусові шлюби, каліцтва жіночих геніталій, примусові аборти, примусова стерилізація), чим буде забезпечено відповідність законодавства України сучасним європейським стандартам у цій сфері;

- забезпеченню додаткових гарантій захисту права на рівність між чоловіками та жінками, вилученню правових положень, які спричиняють дискримінацію; вдосконаленню цивільно-правових засобів захисту потерпілих від насильства;

- вдосконаленню роботи служб підтримки потерпілих від насильства, (державних телефонних „гарячих ліній» тощо);

- вдосконаленню збору впорядкованих за категоріями відповідних статистичних даних;

- позитивним змінам у сферах охорони здоров'я, освіти, забезпечення добробуту дітей, умов праці, (щодо обов'язків роботодавців у частині охорони праці працюючих, тощо).

Сексистські стереотипи майже ніколи не стають предметом судового переслідування, хоча виступають суттєвим інструментом дискримінації, адже вони увінчують спрощений, незмінний, і в певних випадках, карикатурний образ чоловіка і жінки, тим самим узаконюють повсякденний сексизм. Для подолання цього явища необхідна масова робота, як з боку держави, так і міжнародних і неурядових організацій. За це грубе порушення в Україні досі немає відповідальності. Сексизм та дискримінація стосується не лише жінок. Ця проблема поширюється на чоловіків не менше, тому вимагає спільних зусиль для її подолання.

Така ситуація стає можливою не лише завдяки поширеним гендерним стереотипам у суспільстві, низькій культурі політичних відносин, а й через відсутність правових засобів реагування на сексизм та дискримінацію, що принижують честь і гідність особи, і від яких, за статистикою, частіше страждають жінки.

Треба зауважити, що українське законодавство у сфері протидії дискримінації та сексизму є декларативним, майже не придатним до застосування на практиці. Серед видів насильства та дискримінації закон «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» не виокремлює сексизм, словесні образи, приниження, в тому числі в публічній сфері. Визначений в статті 22 цього закону порядок оскарження фактів дискримінації за ознакою статі, є неефективним у зв'язку з відсутністю будь-яких санкцій за такі дії.

Водночас певні терміни, які вже прийняті в Законах України не повною мірою за своїм змістом відповідають Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Більш того, виникають складнощі щодо однозначного тлумачення термінів в Законах України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» та «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами», зокрема застосування терміну «домашнього насильства» може призвести до різних меж його застосування. Отже для створення дієвого механізму необхідно провести чималу роботу, привести у відповідність нормативно-правові акти відповідно до закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» та «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».